

■ ΕΛΣυν Ολ. 4325/2014

Πρόεδρος: Ι. Καραβοκύρης, Πρόεδρος ΕΛΣυν
Εισηγήτρια: Μ. Βλάχακη, Σύμβουλος
Γεν. Επ. Επικ.: Δ. Λασκαράτος
Δικηγόρος: Κ. Κατσούλιας (Νομικός Σύμβουλος του Κράτους)

Με τη διάταξη της παρ. 5 του άρθρου 90 του ν. 2362/1995 θεσπίζεται ειδική βραχυπρόθεσμη (διετής) παραγραφή για τις έναντι του Δημοσίου αξιώσεις των συνταξιούχων αυτού. Η επίμαχη διάταξη δεν αντίκειται στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ ούτε στα άρθρα 6 παρ. 1 και 14 της Σύμβασης αυτής, καθόσον δεν περιορίζει υπερβολικά τη δυνατότητα των συνταξιούχων του δημοσίου να διεκδικήσουν δικαστικά τις συντάξεις, τα βοηθήματα και τα επιδόματα που τους οφείλει η διοίκηση, πέραν του ότι οι ως άνω διατάξεις δεν εμποδίζουν τον κοινό νομοθέτη να θεσπίζει ειδικές ρυθμίσεις ουσιαστικού δικαίου υπέρ του δημοσίου, όταν μάλιστα αυτές επιβάλλονται από λόγους γενικότερου δημοσίου συμφέροντος. Αντίθετη μειοψηφία.

Με την υπό κρίση αίτηση του Ελληνικού Δημοσίου ζητείται η αναίρεση της 1560/2012 απόφασης του II Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κατά το μέρος που με αυτήν έγινε εν μέρει δεκτή η ευθεία αγωγή της αναιρεσιβλήτου, πολιτικού συνταξιούχου του Δημοσίου, και υποχρεώθηκε το ήδη αναιρεσείον να καταβάλει στην ενάγουσα, ως οικογενειακή παροχή λόγω γάμου για το από 1.1.1997 έως 31.12.1998 χρονικό διάστημα το ποσό των 845,28 ευρώ (και όχι των 980,00 ευρώ που ζητούσε να της καταβληθεί με την αγωγή της), νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής στο εναγόμενο. Η υπό κρίση αίτηση, για την οποία δεν απαιτείται η καταβολή παραβόλου (άρθρα 61 παρ. 1 και 117 του π.δ/τος 1225/1981), έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα και νομότυπα. Επομένως, είναι τυπικά δεκτή και πρέπει να εξετασθεί ως προς το βάσιμο αυτής, χωρίς να εμποδίζεται η πρόοδος της δίκης από τη δικονομική απουσία της αναιρεσιβλήτης, η οποία εμφανίσθηκε στο ακροατήριο χωρίς δικηγόρο και ζήτησε να εκδικασθεί η υπόθεση που την αφορά (άρθρα 16, 27, 65 και 117 του π.δ/τος 1225/1981).

Με τη διάταξη της παρ. 5 του άρθρου 90 του ν. 2362/1995, που έχει κωδικοποιηθεί στο άρθρο 61 παρ. 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα (π.δ. 166/2000 και ήδη π.δ. 169/2007), θεσπίζεται ειδική βραχυπρόθεσμη (διετής) παραγραφή για τις έναντι του Δημοσίου αξιώσεις των συνταξιούχων αυτού, που γεννώνται ευθέως εκ του νόμου λόγω αρνήσεως ή καθυστερήσεως των αρμοδίων οργάνων του Κράτους, και εν προκειμένω του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (ΓΛΚ), να καταβάλουν τις εν λόγω συνταξιοδοτικές παροχές, ήτοι συντάξεις, επιδόματα ή βοηθήματα. Η βραχυπρόθεσμη αυτή διετής παραγραφή, ο χρόνος της οποίας είναι μικρότερος από τον χρόνο παραγραφής που προβλέπεται τόσο από την παράγραφο 1 του ιδίου ως άνω άρθρου 90 για άλλες χρηματικές αξιώσεις κατά του Δημοσίου (πενταετία), όσο και από τις παραγράφους 2 (πενταετία) και 3 (εικοσαετία) του άρθρου 86 για τις χρηματικές αξιώσεις του Δημοσίου κατά τρίτων (χρέη προς το Δημόσιο), έχει θεσπισθεί για λόγους γενικότερου δημοσίου συμφέροντος και, συγκεκριμένα, από την ανάγκη ταχείας εκκαθαρίσεως των αξιώσεων που απορρέουν από περιοδικές (ανά μήνα) παροχές και των αντιστοίχων υποχρεώσεων του Ελληνικού Δημο-

σίου, η οποία είναι απαραίτητη για την προστασία της περιουσίας και της οικονομικής καταστάσεως αυτού, στην οποία συμβάλλουν οι φορολογούμενοι πολίτες με την καταβολή φόρων. Η ταχεία εκκαθάριση των εκκρεμοτήτων, αναφορικά με τις ως άνω αξιώσεις και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις του Δημοσίου, είναι αναγκαία αφενός μεν προς αποφυγή ανατροπής, μετά την πάροδο μακρού χρονικού διαστήματος, των οικονομικών δεδομένων, κατά συνεκτίμηση των οποίων το Δημόσιο προβαίνει στον σχεδιασμό της οργανώσεως και του τρόπου λειτουργίας της δημοσίας διοικήσεως, καθώς και στην πρόβλεψη των σχετικών δαπανών κατά την κατάρτιση του κρατικού προϋπολογισμού (βλ. εισηγητική έκθεση του ν. 2362/1995), και αφετέρου προς αποφυγή των δυσμενών επιπτώσεων που επάγεται στην εκτέλεση του προϋπολογισμού η σε βάθος πολλών ετών ικανοποίηση των ανωτέρω αξιώσεων, λόγω του υπερβολικού ύψους των σχετικών απαιτήσεων, που απορρέει από τον μεγάλο αριθμό των σχετικών διαφορών που ανακύπτουν από την άσκηση αγωγών των συνταξιούχων του Ελληνικού Δημοσίου κατ' αυτού. Ο ως άνω στόχος του Κράτους να προγραμματίζει τα έσοδά του και τις δαπάνες του, χωρίς να εμποδίζεται από σημαντικού ύψους ανεξόφλητα χρέη παρελθόντων ετών, δικαιολογεί τη θέσπιση ευλόγου χρόνου παραγραφής των σχετικών αξιώσεων. Κατά συνέπεια, η διάταξη του άρθρου 90 παρ. 5 του ν. 2362/1995, με την οποία θεσπίζεται διετής παραγραφή για τις ρηθείσες αξιώσεις των συνταξιούχων του Δημοσίου, δεν αντίκειται στην από το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας. Ομοίως δε, έχει αποφανθεί το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, επί παρομοίου περιεχομένου διατάξεων, που αφορούν τις περιοδικές απαιτήσεις των ενεργείων υπαλλήλων του δημοσίου ή των ΝΠΔΔ. Συγκεκριμένα, με την 9/2009 απόφασή του έκρινε σύμφωνη με το Σύνταγμα τη διάταξη του άρθρου 48 παρ. 3 του ν.δ/τος 496/1974, που προβλέπει διετή, επίσης, παραγραφή για τις αντίστοιχες αξιώσεις των υπαλλήλων κατά των ΝΠΔΔ, οι οποίες οφείλονται απευθείας από τον νόμο, και προσφάτως με την 2/2012 απόφασή του έκρινε συνταγματική τη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 91 του ν.δ/τος 321/1969, που, επίσης, προέβλεπε διετή παραγραφή των αξιώσεων των δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίες οφείλονται απευθείας από τον νόμο, τέλος δε, με την 1/2012 απόφασή του, έκρινε, επίσης, συνταγματική τη διάταξη του άρθρου 90 παρ. 3 του ν. 2362/1995, η οποία προβλέπει διετή παραγραφή όλων των απαιτήσεων των δημοσίων υπαλλήλων από αποδοχές, απολαβές και αποζημιώσεις, είτε οφείλονται απευθείας εκ του νόμου είτε βασίζονται σε παρανομία της διοίκησης.

Περαιτέρω, με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), που κυρώθηκε, όπως και η Σύμβαση, με το ν.δ. 53/1974 και έχει κατά το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος αυξημένη έναντι των κοινών νόμων τυπική ισχύ, κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του προσώπου, την οποία μπορεί να στερηθεί μόνο για λόγους δημοσίας ωφέλειας. Στην έννοια της προστατευόμενης περιουσίας περιλαμβάνονται και τα ενοχικά φύσεως περιουσιακά δικαιώματα και, ειδικότερα, απαιτήσεις που απορρέουν από έννομες σχέσεις δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση, είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία ότι μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικώς. Τέτοιες είναι και οι ήδη γεννημένες απαιτήσεις για συνταξιοδοτικές και για κοινωνικοασφαλιστικές εν γένει παροχές. Περαιτέρω, εναπόκειται στον νομοθέτη να εκτιμήσει τους λόγους δημοσίας ωφέλειας, οι οποίοι μπορούν

να δικαιολογήσουν επέμβαση σε περιουσιακής φύσης αγαθό, κατόπιν στάθμισης παραμέτρων πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής φύσης, αρκεί η εκτίμηση αυτή να μη στερείται προδήλως λογικής βάσης (ΕΔΔΑ, απόφαση της 7.5.2013, Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδος, αρ. 57665 και 57657/2012, σκ. 31 και 39). Σε κάθε, όμως, περίπτωση επέμβασης στην περιουσία, πρέπει να τηρείται δίκαιη ισορροπία μεταξύ του γενικού συμφέροντος και της απαίτησης σεβασμού της περιουσίας των προσώπων, ενώ απαιτείται να πληρούνται και οι όροι της αρχής της αναλογικότητας (βλ. ΕΔΔΑ, Αποστολάκης κατά Ελλάδας, σκ. 37). Εξάλλου, υπό την έννοια του άρθρου 14 της ΕΣΔΑ, που εφαρμόζεται και στην παρούσα περίπτωση, αφού οι αξιώσεις της αναιρεσίβλητης επιπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου και του δικαιώματος στην προστασία της περιουσίας που αυτό καθιερώνει (ΕΔΔΑ, απόφαση της 3.10.2013, Γιαβή κατά Ελλάδας, αρ. 25816/09, σκ. 40), τα συμβαλλόμενα στη Σύμβαση κράτη απολαμβάνουν μια ορισμένη διακριτική ευχέρεια, προκειμένου να καθορίσουν εάν και σε ποιον βαθμό διαφορές μεταξύ αναλήγων, ως προς άλλα σημεία, καταστάσεων, δικαιολογούν μια διαφορετική μεταχείριση από τον εθνικό νομοθέτη. Καθίσταται δε ανεπίτρεπτη, κατά την έννοια του άρθρου 14, μια τέτοια νομοθετική διάκριση εάν «στερείται αντικειμενικής και λογικής αιτιολογίας», αν δηλαδή δεν επιδιώκει νόμιμο σκοπό ή αν δεν υπάρχει εύλογη σχέση αναλογίας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού (ΕΔΔΑ, απόφαση της 9.7.2006, Ζεϊμπέκ κατά Ελλάδας, αρ. 46368/06, σκ. 46, και απόφαση Γιαβή κατά Ελλάδας, σκ. 38).

Εν προκειμένω, σύμφωνα με την κρατήσασα στο Δικαστήριο άποψη, η προεκτεθείσα διάταξη του άρθρου 90 παρ. 5 του ν. 2362/1995 εισάγει περιορισμό στην περιουσία των συνταξιούχων του δημοσίου, ο οποίος, όμως, όπως εκτέθηκε παραπάνω, αποβλέπει στην ανάγκη ταχείας εκκαθάρισης των απαιτήσεων που ανακύπτουν από μηνιαίες συνταξιοδοτικές παροχές, καθόσον αυτή είναι απαραίτητη για την προστασία της οικονομικής κατάστασης και της περιουσίας του δημοσίου, στην οποία συμβάλλουν οι πολίτες με την καταβολή φόρων, και στην ορθή άσκηση της δημόσιας αποστολής του κράτους (πρβλ. ΑΕΔ 25/2012, 2, 1/2012, 9/2009). Ειδικότερα, εν όψει των δημοσιονομικών συνθηκών που επικρατούν στη χώρα, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη του δημοσίου να αποφύγει την ανατροπή των οικονομικών δεδομένων, με βάση τα οποία ρυθμίζει τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, τις δαπάνες, την κατάρτιση και την ορθή εφαρμογή του προϋπολογισμού, χωρίς να παρεμποδίζεται από ανεξόφλητα χρέη, ώστε να είναι σε θέση να προβλέψει, με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια, τις επιπτώσεις τέτοιων αξιώσεων στον προϋπολογισμό του, εν όψει και του μεγάλου ύψους των αξιώσεων που έχουν συσσωρευτεί και οι οποίες ασκούνται από μεγάλο αριθμό συνταξιούχων κατά του δημοσίου (πρβλ. ΕΔΔΑ, Γιαβή κατά Ελλάδας, σκ. 48). Η διαφύλαξη δε της οικονομικής ευρωστίας του κράτους, μέσω της διασφάλισης της δημοσιονομικής ισορροπίας του, διαφέρει από το απλό ταμειακό συμφέρον του και συνιστά λόγο δημόσιας ωφέλειας που δικαιολογεί τον περιορισμό στην περιουσία των συνταξιούχων του δημοσίου, τον οποίο επιφέρει η επίμαχη ρύθμιση (πρβλ. ΕΛΣυν Ολ. 2341, 2333, 2311/2013 επί του ποσοστού του τόκου υπερημερίας για τις οφειλές του Δημοσίου, όπου και μειοψηφία), καθόσον με αυτήν δεν εξυπηρετείται το στενώς εννοούμενο ταμειακό συμφέρον του δημοσίου, αλλά το ευρύτερο δημοσιονομικό συμφέρον αυτού σε συνδυασμό με την αποτελεσματική διαχείριση των δημοσίων εσόδων και τη συνέχεια της δημόσιας υπηρεσίας (ΕΔΔΑ, Γιαβή κατά Ελλάδας, σκ. 48, Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδας, σκ. 38 και 39). Συνεπεία τούτων, κατά τη γνώμη που εκράτησε στο Δικαστήριο, τηρήθηκε, εν προκειμένω, η απαιτούμενη από τις διατά-

ξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ δίκαιη ισορροπία μεταξύ του γενικού συμφέροντος και της απαίτησης σεβασμού της περιουσίας των συνταξιούχων, ενώ, εξάλλου, η επέμβαση στο συγκεκριμένο δικαίωμα ήταν πρόσφορη για την επίτευξη των προαναφερθέντων σκοπών δημοσίου συμφέροντος και δεν υπερέβη το μέτρο που απαιτείται για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού, μη ανακλύπτουσας ως εκ τούτου παραβίασης του άρθρου 14 της ΕΣΔΑ. Επομένως, η επίμαχη διάταξη, κατά την πλησιονική γνώμη, δεν αντίκειται στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ ούτε στο άρθρο 14 της Σύμβασης αυτής (πρβ. ΕΛΣυν Ολ. 2348, 2341, 2333 και 2311/2013). Ούτε, τέλος, αντίκειται στις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, με τις οποίες εξασφαλίζεται το δικαίωμα της παροχής έννομης προστασίας και οι εγγυήσεις για δίκαιη δίκη (βλ. και άρθρα 20 παρ. 1 Σ, 2 και 14 του Διεθνούς Συμφώνου για ατομικά και πολιτικά δικαιώματα), καθόσον, εν όψει του οριζόμενου με αυτήν διετούς χρόνου παραγραφής, δεν περιορίζεται υπερβολικά η δυνατότητα των συνταξιούχων του δημοσίου να διεκδικήσουν δικαστικά τις συντάξεις, τα βοηθήματα και τα επιδόματα που τους οφείλει η διοίκηση (ΕΔΔΑ, Γιαβή κατά Ελλάδας, σκ. 51), πέραν του ότι οι ως άνω διατάξεις δεν εμποδίζουν τον κοινό νομοθέτη να θεσπίζει ειδικές ρυθμίσεις ουσιαστικού δικαίου υπέρ του δημοσίου, όταν μάλιστα αυτές επιβάλλονται, κατά τα προεκτεθέντα, από λόγους γενικότερου δημοσίου συμφέροντος, αφού με τις ρυθμίσεις αυτές δεν παρέχεται στο δημόσιο οικονομικό προνόμιο σε σχέση με τους ιδιώτες αντιδικούς του, αλλά ανεκτό –κατά τα προεκτεθέντα– ουσιαστικό προνόμιο αυτού (πρβλ. για το ποσοστό του τόκου υπερημερίας ΕΛΣυν Ολ. 2311/2013, 3026/2012).

Κατά τη γνώμη, όμως, εννέα (9) μελών του Δικαστηρίου, που μειοψήφησαν, ήτοι του Αντιπροέδρου Ευάγγελου Νταή και των Συμβούλων Μαρίας Βλαχάκη, Ευαγγελίας - Φεισίβητ Κουλουμπίνη, Αγγελικής Μυλωνά, Αργυρώς Λεβέντη, Θεολογίας Γναρδέλη, Βιργινίας Σκευή, Αγγελικής Μαυρουδή και Δέσποινας Τζούμα, με τη διάταξη αυτή περιορίζεται το δικαίωμα της κατηγορίας αυτής προσώπων να διεκδικήσουν αναδρομικά ποσά από καθυστερούμενες συντάξεις, επιδόματα ή βοηθήματα, χωρίς τούτο να δικαιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος ή δημοσίας ωφέλειας. Ακόμη δε και αν γινόταν δεκτό ότι η διαφύλαξη της δημοσιονομικής ισορροπίας και της περιουσίας του κράτους σε περιόδους δημοσιονομικών κρίσεων υπερβαίνει το ταμειακό απλώς συμφέρον του δημοσίου και ανάγεται σε λόγους δημοσίου ή γενικότερου συμφέροντος, πάντως δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η επίμαχη ρύθμιση είναι αναγκαία και ικανή για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού δημοσίας ωφέλειας, καθόσον, παρά το γεγονός ότι εφαρμόζεται από μακρόν, σε συνδυασμό με άλλα τέτοιου περιεχομένου μέτρα, δεν κατέστη δυνατόν να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τα δημοσιονομικά προβλήματα της χώρας, τα οποία, αντιθέτως, οξύνθηκαν τα τελευταία έτη (πρβλ. μειοψ. στις ΕΛΣυν Ολ. 2311, 2341/2013). Συνεπώς, η ως άνω διάταξη αφενός μεν αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, αφού εισάγει άνιση (δυσμενέστερη) μεταχείριση της κατηγορίας αυτής δικαιούχων και αξιώσεων τόσο έναντι αυτού τούτου του δημοσίου, οι αξιώσεις του οποίου κατά το άρθρο 86 παρ. 2 και 3 του ν. 2362/1995 υπόκεινται σε πενταετή ή και σε εικοσαετή, κατά περίπτωση (βλ. παρ. 3 του ως άνω άρθρου), παραγραφή, όσο και έναντι άλλων κατηγοριών δικαιούχων και αξιώσεων κατά του δημοσίου, στις οποίες έχει εφαρμογή η γενική πενταετής παραγραφή που προβλέπεται στο άρθρο 90 παρ. 1 του ίδιου νόμου, αφετέρου δε αντίκειται στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, αφού περιορίζει τις σχετικές περιουσιακής φύσης αξιώσεις της κατηγορίας αυτής προσώπων, των συνταξιούχων δηλαδή του Δημοσίου, για την αναδρομική διεκδίκηση συντάξεων, επιδομάτων και βοη-

θημάτων, χωρίς να συντρέχουν λόγοι δημοσίου ή γενικού συμφέροντος δυνάμενοι να δικαιολογήσουν τη θέσπιση εξαίρεσης από το γενικότερο κανόνα της μακροπρόθεσμης παραγραφής για ορισμένη μόνο κατηγορία απαιτήσεων κατά του δημοσίου. Παρά δε το γεγονός ότι η ως άνω διάταξη είναι ουσιαστικού και όχι δικονομικού περιεχομένου, η καθιέρωση με αυτήν της βραχυπρόθεσμης παραγραφής για τις αξιώσεις των συνταξιούχων του δημοσίου έχει άμεση δυσμενή επίπτωση στην εκ μέρους τους δυνατότητα δικαστικής διεκδίκησης των αξιώσεών τους και οδηγεί έμμεσα σε ανεπίτρεπτη παραβίαση της καθιερούμενης από τα άρθρα 20 παρ. 1 και 4 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 και 14 της ΕΣΔΑ δικονομικής ισότητας μεταξύ των διαδίκων, εν προκειμένω δηλαδή του δημοσίου και των συνταξιούχων αυτού. Συνεπώς, η ως άνω διάταξη του άρθρου 90 παρ. 5 του ν. 2362/1995 είναι ανίσχυρη και μη εφαρμοστέα, πρέπει δε να τύχει εφαρμογής και για τις αξιώσεις αυτές η γενική πενταετής παραγραφή που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 90 του ν. 2362/1995 (ΕλΣυν Ολ. 2442/2008, όπου και μειοψηφία, 148, 416/2010, 1575/2011, Ειδ. Δικαστ. 1/2005), όπως ορθά δέχθηκε το Τμήμα με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του. Η γνώμη, όμως, αυτή δεν εκράτησε.

(Δέχεται την κρινόμενη αίτηση ανάρσεως του Ελληνικού Δημοσίου. Αναίρει την ΕλΣυν Τμ. ΙΙ 1560/2012)

■ ΕΛΣυν Ολ. 3850/2014

Πρόεδρος: Ι. Καραβοκύρης, *Πρόεδρος ΕλΣυν*
Εισηγητής: Στ. Πούλης, *Σύμβουλος*
Γεν. Επ. Επικ.: Δ. Λασκαράτος
Δικηγόροι: Μ. Βαρτανιάν, Δ. Σκαρίπας,
Ν. Καραγιώργης (Πάρεδρος ΝΣΚ)

Κατά τη διαδικασία ανάκτησης των αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών για την υλοποίηση δράσεων που χρηματοδοτούνται από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους, ο έλεγχος διενεργείται από ελεγκτικές ομάδες της ΕΔΕΑ, οι οποίες μετά το πέρας του ελέγχου συντάσσουν σχετική έκθεση, η οποία μετά την έγκρισή της από την ΕΔΕΑ κοινοποιείται στον ελεγχόμενο τελικό δικαιούχο. Ο τελευταίος δύναται να διατυπώσει εγγράφως επί των ευρημάτων του ελέγχου τις αντιρρήσεις του, οι οποίες εξετάζονται, αρχικώς, από το Τμήμα Α' της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Ελέγχου της Γενικής Διεύθυνσης Διοίκησης και Δημοσιονομικών Ελέγχων και τελικώς από την ΕΔΕΑ, η οποία είναι και το αρμόδιο όργανο για την αποδοχή ή την απόρριψή τους. Δεν απαιτείται πάντως, όπως κατά την έκδοση της απόφασης της ΕΔΕΑ, η οποία αποτελεί κατ' ουσίαν και την εισήγηση προς τον Υπουργό των Οικονομικών για την έκδοση, συντρεχούσης περιπτώσεως, της πράξης δημοσιονομικής διόρθωσης, -η οποία αποτελεί και τη μόνη εκτελεστή διοικητική πράξη-, να παρατίθενται στο σώμα της πράξεως-εισηγήσεως αναλυτικώς οι λόγοι απόρριψης, εν όλω ή εν μέρει, των υποβληθεισών αντιρρήσεων, εφόσον από την ίδια την πράξη προκύπτει ότι αυτές (αντιρρήσεις) εξετάσθηκαν και συνεκτιμήθηκαν και ότι από την ΕΔΕΑ υιοθετείται η αιτιολογία που συντάξε η ομάδα ελέγχου και η αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Οικονομικών.

Με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1999 «Περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά Ταμεία» (ΕΕ L 161 της 26.6.1999) θεσπίστηκε, κατ' εφαρμογή της

αρχής της επικουρικότητας, ένα αποκεντρωμένο σύστημα εφαρμογής και ελέγχου των χρηματοδοτικών παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (άρθρ. 2 παρ. 1). Κατά το σύστημα αυτό, η αρμοδιότητα και ευθύνη για την εκτέλεση των συγχρηματοδοτούμενων από κοινοτικούς πόρους δράσεων, καθώς και ο έλεγχός τους ανήκει κατά κύριο λόγο στην αρμοδιότητα των κρατών-μελών (βλ. 26η αιτιολογική έκθεση). Τα τελευταία υποχρεούνται να θεσπίσουν ένα πρόσφορο νομοθετικό πλαίσιο ώστε αφενός μεν να εξασφαλιζέται η αποτελεσματική και ορθή χρησιμοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων, αφετέρου δε να διασφαλιζέται ο εντοπισμός και η ανάκτηση των ποσών που ένεκα παρατυπιών έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως (σχ. άρθρα 38 και 39 του Κανονισμού). Στο πλαίσιο αυτό, ο εθνικός νομοθέτης, με τους νόμους 2362/1995 (άρθρα 96 έως και 105) και 2860/2000, καθώς και τις κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθείσες κανονιστικές πράξεις, θέσπισε το αναγκαίο νομοθετικό πλαίσιο για τον έλεγχο των δαπανών και την ανάκτηση των αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων υπό μορφή χρηματοδοτήσεων εθνικών ή κοινοτικών πόρων. Ειδικότερα, με το άρθρο 17 του ν. 2860/2000 συστάθηκε η υπαγομένη στο Υπουργείο Οικονομικών Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου (ΕΔΕΑ), με αρμοδιότητα, μεταξύ άλλων, τον έλεγχο της κανονικότητας και νομιμότητας των δαπανών που διενεργούνται από τους τελικούς δικαιούχους, οι οποίοι υλοποιούν χρηματοδοτούμενες πράξεις του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ), των κοινοτικών πρωτοβουλιών και του Ταμείου Συνοχής (βλ. και απόφαση Υπουργού Οικονομικών ΥΑ2/4245/2001 - Β' 97). Με την 907/052/2.7.2003 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Γεωργίας, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, με τίτλο «Εθνικό Σύστημα δημοσιονομικών διορθώσεων για την ανάκτηση αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών...» (Β', 878) ρυθμίζεται η διαδικασία για την ανάκτηση των ως άνω αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών, οριζόμενο, μεταξύ άλλων (άρθρο 1), ότι οι ελεγκτικές ομάδες της ΕΔΕΑ συντάσσουν, εντός τριών μηνών από το πέρας του ελέγχου, σχετική έκθεση ελέγχου. Η έκθεση αυτή εγκρίνεται εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών από την ΕΔΕΑ, ενώ σε περίπτωση παρελεύσεως απράκτου της προθεσμίας αυτής, η έκθεση ελέγχου θεωρείται εγκεκριμένη. Η έκθεση ελέγχου μετά του εγκεκριμένου πορίσματος κοινοποιείται εγγράφως στον ελεγχόμενο, ο οποίος καλείται να διατυπώσει, εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών από την κοινοποίηση, τυχόν αντιρρήσεις του. Σε περίπτωση που είτε παρέλθει άπρακτη η ανωτέρω προθεσμία είτε οι αντιρρήσεις κριθούν αβάσιμες, το πορίσμα της έκθεσης ελέγχου καθίσταται οριστικό. Εφόσον δε με την έκθεση ελέγχου έχει διαπιστωθεί παράνομη ή αχρεώστητη καταβολή των σχετικών ποσών, εκδίδεται, κατόπιν σχετικής εισήγησης της ΕΔΕΑ (άρθρο 2), από τον Υπουργό των Οικονομικών ή εξουσιοδοτημένο από αυτόν όργανο, εντός δεκαπέντε ημερολογιακών ημερών, απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης. Η προθεσμία αυτή παρατείνεται κατά δεκαπέντε (15) ημερολογιακές ημέρες, σε περίπτωση κατά την οποία ο ελεγχόμενος είχε υποβάλει αντιρρήσεις επί της έκθεσης ελέγχου και του εγκεκριμένου κατά τα ως άνω πορίσματος.

Από το σύνολο των ανωτέρω διατάξεων συνάγεται ότι ο εθνικός νομοθέτης θεσπίζει μια διαδικασία με σκοπό την ανάκτηση των αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών κατά την υλοποίηση δράσεων που χρηματοδοτούνται από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους. Η διαδικασία αυτή απολήγει, σε περίπτωση που ο έλεγχος διενεργείται υπό την πρωτοβουλία και εποπτεία της Επιτροπής Δημοσιονομικού Ελέγχου (ΕΔΕΑ), στην έκδοση, συντρε-